

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRÁTKÉ CLÁNKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0



130115280

PŘEDNÍ ZPRÁVA
NA STARÉM MĚSTĚ V LITOMÝŘI A MĚSTĚ PRAHA
K ASPEKTŮM VÝZKUMŮ MĚSTY LITOMÝŘI

PŘEDNÍ ZPRÁVA
VÝZKUMŮ

VÝZKUMŮ
VÝZKUMŮ

9395458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

Novověkou část stratigrafie náměstí představují šterkopískové a hlinité dorovnávkové vrstvy, někdy s příměsí stavební suti, a jedna, příp. dvě úrovně valounových dlažeb. Ve všech zkoumaných sektorech výkopu pro vodovod byly zachyceny cihlové kanálky odvádějící splašky z jednotlivých domů na náměstí do rovněž cihlové kanalizační stoky z 19.–20. století. Její průběh byl registrován v sondách S8/04, S15/04, S19/04 a S21/04. V sektoru A výkopu pro vodovod bylo pak odkryto dřevěné vodovodní potrubí, kterým byla pravděpodobně odváděna voda z kašny doložené ikonografickými prameny.

Sondy S2/04 a S14/04, situované při SZ a JZ straně kostela sv. Vojtěcha, zachytily okraj kostelního hřbitova. V sondě S2/04 bylo navíc registrováno zdívo z lomového kamene na maltu, narušené recentním výkopem pro plynové potrubí. Vzhledem k jeho umístění a charakteru ho lze s velkou mírou pravděpodobnosti ztotožnit s ohradní zdí hřbitova. Na východní straně zdi, tedy směrem k průčelí kostela, bylo zcela či zčásti odkryto několik hrobových jam s pohřby uloženými na zádech a orientovanými hlavou k západu. V některých hrobových jámách se nacházely pozůstatky rakví (zkorodované hřeby, trouchnivé dřevo), v jednom z dětských hrobů byla nalezena při skeletu hlíněná kulička. Nepřehlédná stratigrafická situace, způsobená četnými recentními zásahy, umožňuje tyto hroby datovat jen rámcově do pozdního středověku až novověku.

*Marek Kiecoň, František Kolář, Michal Zezula,
NPÚ, ú. a p. Ostrava*

Resumé

Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Dolní Platz. Parz. N. 573, 579. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)

Náměstí Osloboditelů, parcela č. 22. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 92/04) byl vyvolán stavební činností v dvorním traktu domu č. p. 7 na náměstí Osloboditelů č. o. 6 a proběhl ve dnech 3.–5. 11. 2004.

Lokalita se nachází vně původního středověkého hradebního pásu v samém sousedství někdejší Ratibořské brány, někde v místech příkopu, případně v jeho těsné blízkosti, jakož i v prostoru pozdějšího systému barokního městského opevnění. V souvislosti s jeho demolicí v průběhu první poloviny 19. století byla plocha někdejšího propracovaného systému městské fortifikace v těchto místech dodatečně zastavěna řadou původně patrových domků, svou dispozicí kopírujících průběh dálkové komunikace procházející původně Ratibořskou branou ve směru na Ratibor.

Výzkum byl realizován formou kombinace dokumentace stěn výkopů základové rýhy (sondy S1 a S2) a omezených plošných odkryvů, přičemž povrchu geologického podloží nebylo vzhledem k stavebníkem požadované konečné úrovni snižování dosaženo. Ve svrchní části dokumentovaných profilů bylo registrováno souvrství tvořené převážně povodňovými hlínami; jejich charakter a pozice naznačují, že se zřejmě jedná o cílené planýrky v místech někdejšího městského

opevnění, resp. příkopu. Jejich sled byl na několika místech narušen pilíři z lomového kamene stavěného na maltu a vynášecími cihlovými pásy studňovaného základu souvisejícího se zástavbou parcely z 19. století. Spodní část dokumentovaných profilů představovaly středověké uloženiny, některé z nich taktéž druhotně uložené ve formě terénních planýrek. Keramický materiál, získaný dílem vzorkováním profilů, dílem z omezeného plošného odkryvu, lze rámcově datovat do 13.–15. století, druhotně deponované povodňové hlíny obsahovaly novověký keramický materiál. V části zkoumané plochy, a to ve dně výkopu S1, byl zachycen relikt valounkového štětu bez keramických nálezů, dokládající komunikační využití částí této parcely ve středověku (novověku?). Existence tohoto zjevného zpevnění terénu problematizuje předpokládanou lokalizaci této parcely do míst někdejšího středověkého hradebního příkopu. Vzhledem k této skutečnosti se ovšem nabízí otázka, zda tato nálezová situace nesouvisí s možným středověkým předměstským osídlením poblíž brány, které kopírovalo průběh dálkové trasy procházející Ratibořskou branou. V důsledku rozšiřování hradebního systému v průběhu 16.–18. století lze hypoteticky předpokládat zánik této předměstské zástavby v okolí Ratibořské brány a její částečné obnovení resp. opětné vybudování po demolici městské fortifikace v průběhu 19. století. Jedná se ovšem o čistě hypotetické úvahy, k osvětlení nálezové situace v této okrajové části městského jádra snad v budoucnu napomohou případné další záchranné výzkumy realizované v předpokládané trase někdejšího městského opevnění a jeho předpolí.

František Kolář, NPÚ, ú. a p. Ostrava

Resumé

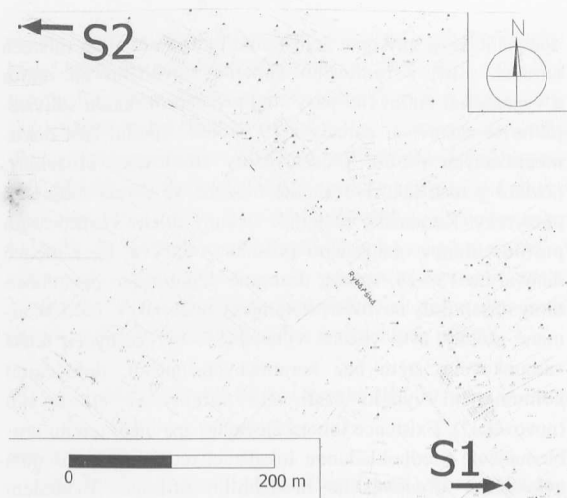
Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Osloboditelů Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Předměstí, okr. Opava)

Rybářská ulice, parcela č. 2924. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2004 byla realizována celková rekonstrukce ulice Rybářské v Opavě, její součástí byla i výstavba nové kanalizace. Rybářská ulice, která tvořila osu osídlení předměstské části zvané Ganzov, kopíruje na okraji inundačního území řeky Opavy tok tzv. městského náhonu, který již od středověku zásoboval vodou několik mlýnů nacházejících se v pravobřežní části opavského Ratibořského předměstí.

Archeologický výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 5/04) se v první fázi soustředil na dokumentaci profilů vzniklých na stěnách technologické šachty umístěné poblíž křižovatky Rybářské a Sadové ulice. Kromě toho byly dokumentovány i dřevěné konstrukční prvky vyjmuté ze šachty bagrem před započítím výzkumu. Přestože bylo nutné z bezpečnostních důvodů dokumentovat v nezapažené šachtě profily pouze z jejího okraje, podařilo se zjistit, že svrchní část cca 5,0 m mocného profilu tvoří recentní planýrky a spodní sestává z naplavených hlín, které bylo možné na základě keramických nálezů získaných z vytěžených zeminy rámcově datovat do novověku. Stejně stáří byla s velkou mírou pravděpodobnosti i bagrem zničená dřevěná konstrukce, která byla do těch-



Obr. 32. Opava, Rybářská ulice, p.p.č. 2924. Lokalizace dokumentovaných profilů v katastrální mapě. Opava, Rybářská ulice, Parzellennummer 2924. Lokalisierung der Suchschnitte im Katasterplan.

to vrstev zapuštěna (datování upřesní připravovaná dendrochronologie).

Podobná stratigrafická situace, kterou reprezentoval profil složený z recentních planýrek a naplavenin, byla dohledem opakovaně zaznamenána v celé délce Rybářské ulice. Teprve v místě ústí ulice U trojice do Rybářské ulice výkop znovu narušil dřevěné konstrukce. I zde bylo zjištěno, že konstrukce sestávající z trámů a fošen byla zahloblena do novověkých povodňových vrstev. Podobně jako v případě první dřevěné konstrukce nebyla ani zde možná přesná funkční interpretace, s velkou mírou pravděpodobnosti se ale jednalo o zařízení určené k chovu a odchovu ryb či škeblí. Při bázi jedné z vrstev výplně se totiž nacházely koncentrace jejich ulit. Konstrukce ovšem mohly sloužit i jiným vodohospodářským účelům.

František Kolář, Michal Zezula, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Opava (Kat. Opava-Předměstí, Bez. Opava). Rybářská Gasse. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Předměstí, okr. Opava)

Hradecká ulice, parcela č. 3024/4. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

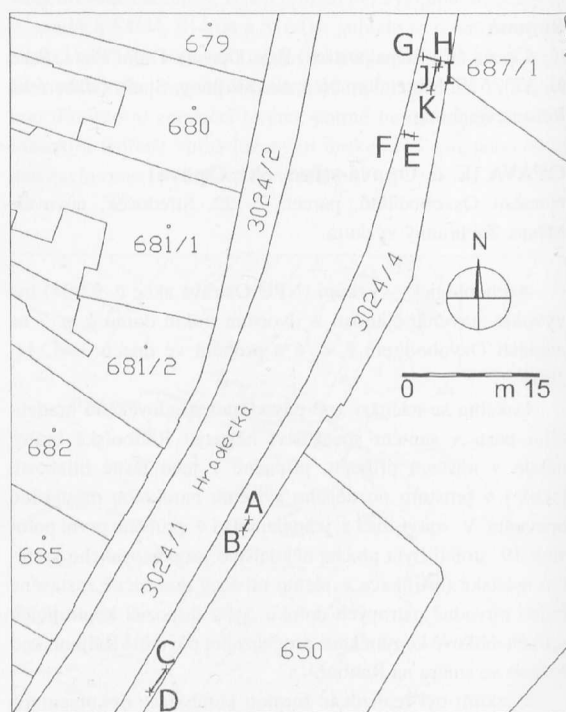
Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 57/04) byl vyvolán rekonstrukcí NTL plynovodu a přípojek v prostoru Hradecké ulice a náměstí Svobody. Dokumentována byla situace celkem na 4 profilech, ve všech případech situovaných v okrajové východní části dnešní komunikace. Na profilu G–L, nacházejícím se v severní části ulice, byl identifikován do povrchu půdního typu zahlobený objekt s rovným dnem a téměř kolmými stěnami, doplněný sloupovou jámou, hloubenou z téže úrovně povrchu. Z výplně objektu pochází nepočtené keramické zlomky rámcově datovatelné do 2. pol.

13.–14. století. Středověké keramické nálezy se podařilo získat i z vrstev, které již zaplněný objekt překryly. Svrchní část stratigrafie profilu byla tvořena recentními uloženinami. Na profilech A–B a C–D byla dokumentována souvrství tvořená splachovými vrstvami a planýrkami, které byly opakovaně zpevnovány štěty. Na základě datování keramických nálezů, získaných vzorkováním uvedených vrstev, je možné v těchto místech předpokládat nejstarší zpevnění povrchu štětem nejdříve v pozdním středověku.

Výsledky archeologického výzkumu tak pravděpodobně potvrzují předpoklad, že trasa důležité komunikace směřující k Hradci nad Moravicí byla do těchto míst přeložena teprve v závěru středověku, předtím procházela dnešní Otickou ulicí. Tak jako předchozí archeologické výzkumy nepotvrdila ani tato archeologická akce existenci osídlení předcházejícího lokaci města, které do prostoru Hradecké ulice situují někteří badatelé (např. Kuča 2000, 706).

V úseku výkopu s profilem C–D byly v zemině vytženy z výkopu nalezeny dva železné artefakty – torzo sekery a krojídlo pluhu. Ačkoliv datování obou předmětů zůstává díky nálevným okolnostem nejisté, lze předpokládat, že byly původně uloženy v rámci pozdně středověkého oblázkového štětu, což dokládají oblázky a valouny spolu s jejich otisky, přichycené ke krojídlu korozi.

Náměstí Republiky, parcela č. 379/4. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.



Obr. 33. Opava, Hradecká ulice, p.p.č. 3024/4. Lokalizace dokumentovaných profilů v katastrální mapě. Opava, Hradecká ulice, Parzellennummer 3024/4. Lokalisierung der Suchschnitte im Katasterplan.